

معرفی کتاب‌های میراث فرهنگی

این کتاب اولین بار در سال ۱۹۸۷ مشترکاً توسط ایکروم و مؤسسه حفاظتی گیتی منتشر شده است. کتاب حاضر ارایه توصیه‌هایی است در مورد اقدامات مناسب برای پیشگیری و بازسازی در دوره بین دو زلزله.

رخ داد پندآموز زمین لرزه‌ی پنجم دی ماه یک هزار و سیصد و هشتاد و دو منطقه بم و آسیب‌های فراوانی که به همراه داشت بار دیگر به ما یادآور شد که نباید فراموش کنیم که در سرزمینی زندگی می‌کنیم که زمین لرزه جزو طبیعت و ذات آنست باید آنرا شناخت با آن زندگی کرد و آنرا از محدودیت به یک امکان تبدیل کرد. خصلتی که مردم ما در تمام طول تاریخ پربارشان به آن شهرت داشته‌اند.

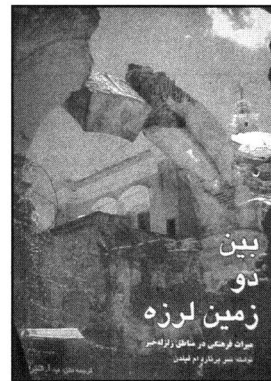
آنچه در این کتاب ارائه شده گرچه انتشار آن مربوط به سالهای پیش است (۱۹۸۷) و از آن زمان به این سو پیشرفت‌های قابل توجهی در ارتباط زمین لرزه و بناهای تاریخی حاصل آمده است ولی هنوز زنده و قابل استفاده است.

این کتاب به چهار فصل تقسیم شده فصل اول به میراث فرهنگی و زلزله‌ها اختصاص یافته و فصل دوم مسائل پیش از وقوع حادثه، چون مستندسازی ثبت و ضبط از طریق فتوگرامتری، نگهداری و بازیابی اطلاعات، خطر، آسیب‌پذیری بنا... را مورد توجه قرار داده است.

فصل سوم را اقدامات ضروری چون معاینه، حفاظت تشکیل می‌دهد. فصل چهارم شامل مواردی مهم، که پس از وقوع یک زمین لرزه باید مورد توجه قرار گیرد می‌باشد. بخش پایانی به پیوست‌ها که اطلاعات تکمیلی است اختصاص یافته است.

در این بخش از نشریه «اثر» به معرفی کتاب‌های تخصصی پیرامون معماری و مرمت آثار و بناهای تاریخی و رشته‌های مرتبط با آنها مبادرت می‌شود. از کلیه پژوهندگان، استادان، نویسندگان، مترجمان و ناشرانی که مایلند انتشارات آنان به خوانندگان نشریه اثر معرفی شود، دعوت می‌نماید یک نسخه از آنها را به دفتر نشریه ارسال دارند. کتب واصله در صورت عدم مغایرت با اهداف نشریه اثر به تدریج معرفی خواهد شد.

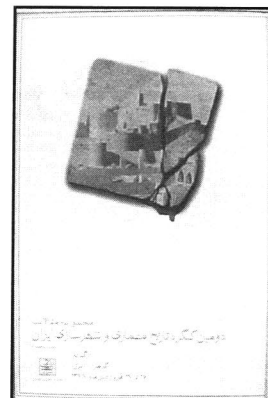
در این شماره به معرفی کتاب‌هایی در ارتباط با میراث فرهنگی که توسط مؤسسات فرهنگی منتشر شده‌اند می‌پردازیم.

● بین دو زلزله

سریناراد ام فیلدن، ترجمه دکتر باقر آیت‌الله زاده شیرازی | اکرم بحرالعلومی | مؤسسه فرهنگی ایکروموس | پایگاه پژوهشی ارگ بم | سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۸۳، ۱۲۶ صفحه.

پر سیا رشید شمالی	ورودی شهر
شهرام شکوهی نیا	منظر ورودی تهران گذشته و حال
ساسان سوادکوهی فر	معماری سنتی خلیج فارس
احمد حبیبی	نقش تحولات دفاعی در روند شکل‌گیری و گسترش شهر تهران
علیرضا عندلیب	مسئله «معبد» از دیدگاه باستان‌شناسی
جبرئیل نوکنده	پیدایش و تکوین شهر اقلید
حسین پیرزاده نهوجی	بادگیر و نقش آن در معماری کویری و سنتی ایران
حمید تاج‌الدینی	مفهوم پایداری
هلن جدلی - مهدی بیداد	رمز پایداری پدیده‌های انسان ساخت در گذر زمان
علیرضا عسگری چاوردی	بند (سد) گُمپُو، سدی ناشناخته از دوران ساسانی
محمد رضا زاهدی	جستجوی قلعه دیدبانی؟ سر سنگ یا رأس الکلب
	در مسیر جاده خراسان بزرگ
سولماز حسینون	شناخت فرم مربع از دیدگاه اسطوره در معماری با تأکید بر بناهای مذهبی (پیش از اسلام) در ایران
اکبر دهقان‌نژاد	پژوهشی در روشهای ریاضی موجود برای بررسی نقوش هندسی و جایگاه آن در هنر کاشیکاری اسلامی و ایرانی
علی بلوکباشی	آرمانگرایی در معماری تزئینی ایران
محمد رضا خلعتبری	ره‌یافتهای نو در مسکن عصر آهن گیلان
حشمت‌الله متدین	ریشه‌های مذهبی تحول باغهای ایرانی
لیلی نیاکان	بررسی تکنیک ساخت آجرهای لعابدار در دوران باستان (عیلامی)
ابراهیم مهدی پورتوانا	مفهوم دیوار
ناتاشا والی زاده	بررسی تاریخ رودها و نقش آنها در شکل‌گیری شهرها
سهیل محمدی	راستای شمالی بنای تاریخی کنگاور
احمد کبیری	فهرست اصل مقالات واصله به دبیرخانه کنگره به ترتیب دریافت
	فهرست اعلام
محمد مهدی محلاتی	کتابشناسی ارگ بم

● مجموعه مقالات دومین کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران

باقر آیت‌الله زاده شیرازی (بکوشش)، ج پنجم با همکاری جمعی از محققین، کارشناسان، سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۸۳.

بازتاب گسترده و مثبت نتایج دو کنگره معماری و شهرسازی سازمان میراث فرهنگی با یاری حق و به هم اهل علم و تحقیق و فرهنگ به چاپ و نشر دومین دوره از مجموعه مقالات کنگره اقدام نماید. به همین جهت پنجمین جلد این مجموعه پس از زلزله ویرانگر بم، همزمان با تشکیل کارگاه بین‌المللی ارگ بم منتشر شد. این دفتر در ۱۰۷۲ صفحه شامل ۲۶ مقاله از محققین و کارشناسان به شرح ذیل است:

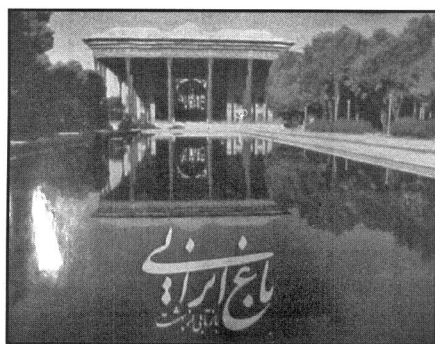
یکی از ویژگیهای این جلد، پیوست کتابشناسی مشروح بم است که حاصل تلاشهای ارزنده سالیان دراز آقای محمدمهدی محلاتی است که با رهنمودهای زنده یاد مهندس محمدمهریار در ۳۷۲ صفحه تحقق یافته است.

فهرست مقالات جلد پنجم

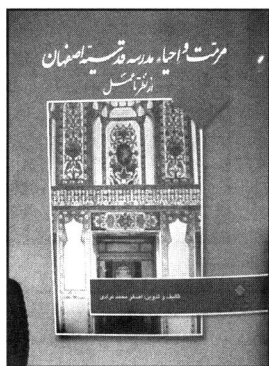
عنوان	نویسنده
مجموعه تاریخی فرهنگی باغ عمارت مسعودیه	باقر آیت‌الله زاده شیرازی
مجموعه حرم مظهر امام رضا(ع) مسجد جامع گوهرشاد	محسن منصوری فرد
مطالعات و بررسی ایوان و مقصوره	دکتر نیوک قربانی
میدان عشق	محمد پروا
مدرنیته و معماری معاصر ایران	
تحلیل معماری - معاصر ایران از دیدگاه جامعه‌شناسی	علی عسگری
طراحی سیستم اطلاعات تحولات تاریخی شهرسازی و شهرنشینی در ایران	مجتبی رفیعیان

● باغ ایرانی بازتابی از بهشت

خوانساری، مهدی، محمد رضا مقتدر، مینوش یآوری، انتشارات سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۸۳، ۱۹۲ صفحه.

است، یا بی توجه گذشته و یا ره به خطا رفته‌اند. در این کتاب مؤلف به بررسی این مجموعه عظیم فرهنگی پرداخته و به حقایق جالب توجهی دست یافته است. وی با مقایسه متون تاریخی نه تنها سیر تحولات تزیینات را مشخص نموده بلکه گوشه‌ای از تاریخ نانوشته در متون قدیمی را نیز به رشته تحریر کشیده است.

● مرمت و احیای مدرسه قدسیه اصفهان از نظر تا عمل

اصغر محمدمردی، انتشارات وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۳، ۹۴ صفحه.

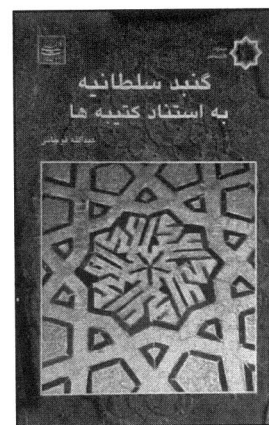
مدرسه اقدسیه یا خانه قدسیه از آثار ماندگار آقا میرزا عبدالحسین و آقا میرزا حسن قدسی است که در طول ده‌ها سال دمت بزرگی به فرهنگ نموده و گروه بی شماری از اصفهانی‌ها را تربیت نموده است. این بنا که از آثار دوره صفوی است تا امروز در دوره‌های زندگی و قاجاریه الحاقاتی را پذیرفته است. این بنا خانه‌ای بزرگ به مساحت عرصه ۱۴۹۲ متر مربع و اعیانی ۱۶۲۵ متر مربع است.

مرمت اساسی این بنا در سال ۱۳۷۲ توسط دفتر بافت تاریخی اداره کل مسکن و شهرسازی استان اصفهان آغاز شد و کتاب حاضر کوششی است برای معرفی مراحل مختلف مرمت و بازسازی بنای مذکور.

مؤلف در این کتاب ابتدا به موقعیت شهری بنا پرداخته و تاریخچه و سابقه تاریخی آن را مورد توجه قرار داده است. در بخش مهمی از کتاب، معماری بنای خانه و یا مدرسه مزبور معرفی شده است. این بخش از عناوینی چون سازه بنا، نوع پوشش‌ها، تزیینات وابسته به معماری، رنگ در معماری، انواع نقوش بکار رفته تشکیل شده است. تعمیرات مدرسه قدسیه از قدیمی‌ترین زمان تا به امروز، سپس شناخت و برداشت مطالعه

مقدمه نویسندگان کتاب با این عبارت شروع می‌شود، خداوند نخستین باغبان است، اما هنگامی انسان شروع به باغبانی کرد نه تنها با طبیعت در افتاد بلکه با آبیاری و توزیع دست و دلبازانه آب کمیاب و حیاتی، آن را از نو ساخت. کتاب حاضر به کمک نشانه‌های کوچک همچون تکیه‌های کاشی، با خطوطی که روی آن نقش بسته و یا طرح و نقشه‌های قدیمی تصور و تخیل روزگاری را برای ما امکان‌پذیر می‌سازد که این باغها در اوج شکوه و آغاز پدید آمدنشان بودند.

کتاب باغ ایرانی، پیشینه باغ از دوره ساسانی تا قرن نوزدهم (قاجار) را مورد توجه قرار داده و با عناوین تاریخ و میراث، مرمت آثار افتخارآمیز باستان، دوره مغول خاندان صفوی، قرن نوزدهم، به بررسی باغهای ایرانی پرداخته است. فصل پایانی کتاب، تحت عنوان فرشینه‌ای با هزاران گل به تأثیر عناصر باغ در سایر هنرها چون نقاشی، کاشیکاری، پارچه، فرش، فلزکاری، جلدسازی و تابلوها اشاره کرده است.

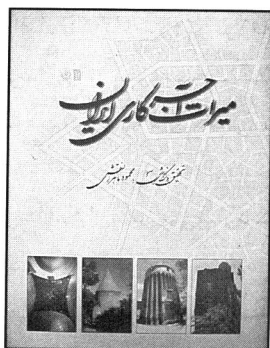

● گنبد سلطانیه به استناد کتیبه‌ها

فوجانی، عبدالله، انتشارات گنجینه هنر، سازمان میراث فرهنگی، ۱۳۸۱، ۱۰۴ صفحه.

گنبد سلطانیه به عنوان یکی از بزرگترین و با شکوه‌ترین بناهای دوره اسلامی نه تنها همیشه مورد توجه هنردوستان بوده، بلکه عظمت و معماری و تزیینات آن نظر محققین و علاقمندان خارجی را نیز به خود جلب کرده است. سیاحان و مورخین زیادی درباره معماری و فضای کالبدی آن کم و بیش رقم زده و به کتیبه‌های آن هم به عنوان مظاهر زیبایی و تزیینی اشاره داشته‌اند اما به غنای فرهنگی و تاریخی و اطلاعات زیادی که در این کتیبه‌ها نهفته

آسیبهای بنا در قسمتهای مختلف بنا بخش دیگری از فصول کتاب را تشکیل می‌دهند. در پایان به مراحل مختلف تعمیرات و چگونگی آنها پرداخته شده است.

● میراث آجرکاری در ایران

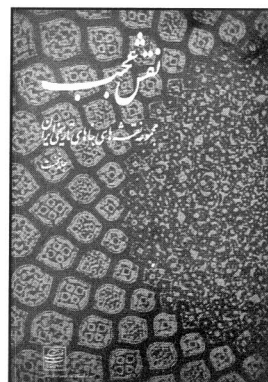
ماهرالنقش، محمود، سروش، ۱۳۸۱، ۶۱۶ صفحه.

آجرکاری‌هایی که در سراسر کشور در قرون متمادی بر روی بناها انجام گرفته است نشانه‌ای از هنر آجرکاری در زمان خود می‌باشد. در بعضی اوقات با الهام گرفتن هنرمندان از کار یکدیگر و نوآفرینی در کار گذشتگان توانسته‌اند نقشی از زمان خود را ارائه نمایند.

با بررسی و غور در آجرکاریهای دوره‌های مختلف و مقایسه بین آجرکاریهای بناهای مختلف در دوره‌های مختلف به این نتیجه می‌رسیم که با وجود تنوع آجرکاری، بعضی از نقوش بناها شبیه به هم هستند. کتاب حاضر شامل چهار فصل است: فصل اول به چگونگی کوره‌های آجرپزی و انواع و اقسام آن، تهیه خاک و گل قالب‌گیری پرداخته و به انواع آجرکاری نیز توجه داشته است.

فصل دوم تحت عنوان دیواره، به انواع دیوارچینی مانند تیغه بندی، پکافته، قوچ بند، دیوار صندوقه یا دیوار دو جداره، نعل درگاه... جهازه اختصاص یافته است. فصل سوم این کتاب را معرفی انواع آجرتراشی، نقوش آجر در زمینه‌های مختلف هندسی، نقش آجرکاری در زمینه شطرنج، در زمینه مربع قناس و بر لوزی، تشکیل می‌دهد. در هر زمینه کاری فوق طرحهای جالب از بناهای مختلف ارائه داده شده است.

فصل چهارم تصاویر رنگی بسیار زیبایی از بناهای تاریخی و انواع و اقسام آجرکاری را به معرض نمایش گذاشته است.

● نقش عجب (مجموعه نقشه‌های بناهای تاریخی ایران)

مرکز اسناد و مدارک میراث فرهنگی، ج نخست، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۸۳، ۱۴۰ صفحه.

مرکز اسناد و مدارک میراث فرهنگی از ابتدای تشکیل خود در سال ۱۳۷۴ با هدف گردآوری، ساماندهی و اطلاع‌رسانی درباره موضوعات مختلف بویژه بناهای تاریخی کوشیده است تا ضمن حفظ و نگهداری نقشه‌های موجود از طریق ارائه و معرفی آنها بستر شناخت و ویژگیها و ارزشهای بناهای تاریخی را فراهم سازد و با تداوم و استقرار این حرکت فرهنگی زمینه ساز رشد و عالی معماری کشور باشد.

بسیاری از نقشه‌ها که در ابعاد و اندازه‌های مختلف طی ۴۰ الی ۵۰ سال گذشته توسط افراد مختلف از جای جای سرزمین پهناور ایران تهیه شده در این مدت ساماندهی و یا ترسیم رایانه‌ای شده است. هدف از چاپ و نشر کتاب حاضر ایجاد نسخه‌های ماندگار از نقشه‌هایی است که عمر مفید آن دیر یا زود به پایان می‌رسید و در محیط نرم‌افزاری مناسب با لایه بندی اطلاعات هر نقشه علاوه بر حفظ و نگهداری بلندمدت و تسهیل دسترسی به حالت‌های گوناگون از نقشه‌ها، چاپ و انتشار آن را نیز به دو صورت کاغذی و پرونده رایانه‌ای فراهم و مقذور ساخته است.

در جلد نخست این کتاب از ۷۲ بنای تاریخی، پلان و نما تهیه شده و در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفته است.